

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE
SKUPINA POSLANK IN POSLANCEV

Ljubljana, 3. november 2009

Na podlagi 88. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06), 19. člena Zakona o poslancih (Uradni list RS, št. 112/05 - uradno prečiščeno besedilo, 20/06 - ZNOJF-1 in 109/08) in 114. člena Poslovnika državnega zbora Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 92/07 - uradno prečiščeno besedilo), vlagamo podpisani poslanci in poslanki

**PREDLOG ZAKONA O SPREMEMBI IN DOPOLNITVI ZAKONA O AVTORSKI IN
SORODNIH PRAVICAH,**

ki vam ga pošiljamo v obravnavo na podlagi 114. in 115. člena Poslovnika Državnega zbora Republike Slovenije.

Pri obravnavi predloga zakona v Državnem zboru RS in pri delu njegovih delovnih teles bo v imenu predlagateljev sodeloval mag. Andrej Vizjak.

Priloga:

- Predlog Zakona o spremembi in dopolnitvi zakona o avtorski in sorodnih pravicah
- Podpisi poslank in poslancev:
Jože Tanko
France Cukjati
Andrej Vizjak
Marjan Bezjak

Aleksander Zorn
Eva Irgl
Branko Marinič
Janez Janša
Zvone Černač
Danijel Krivec
Robert Hrovat
Rado Likar
Zvone Lah
Jožef Jerovšek
Miro Petek
Milenko Ziherl
Dr. Vinko Gorenak
Rudolf Petan
Alenka Jeraj
Mag. Branko Grims
Milan Čadež
Iztok Podkrižnik
Darko Menih
Dr. Peter Verlič
Ivan Grill
Marijan Pojbič
Mag. Štefan Tisel

PREDLOG ZAKONA O SPREMEMBI IN DOPOLNITVI ZAKONA O AVTORSKI IN SORODNIH PRAVICAH

I. UVOD

1. Ocena stanja in razlogi za sprejetje zakona

Avtorska pravica je monopol avtorja nad izkoriščanjem njegovega avtorskega dela in pripada avtorju na podlagi same stvaritve dela. Avtorska pravica je enovita pravica na avtorskem delu, iz katere izvirajo izključna osebnostna upravičenja (moralne avtorske pravice), izključna premoženjska upravičenja (materialne avtorske pravice) in druga upravičenja avtorja (druge pravice avtorja).

Vendar avtorska pravica kot ustavno zajamčena in absolutna pravica obstaja v družbi hkrati s celo vrsto drugih pravic in interesov družbe kot celote, zato avtorskega monopola ni mogoče vedno dosledno uresničiti. Te pravice oz. interesi so npr.:

- olajšava pouka;
- ustavna pravica do obveščenosti;
- svoboda ustvarjalnosti;
- interesi javne varnosti in pravosodja;
- posebni interesi javnosti.

Področje avtorskega prava je pri nas na novo urejeno od leta 1995, ko je bil sprejet Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP). Ta zakon ureja:

- pravico avtorjev na njihovih delih s področja književnosti, znanosti in umetnosti (avtorska pravica);
- pravice izvajalcev, proizvajalcev fonogramov, filmskih producentov, radijskih ali televizijskih (RTV) organizacij, založnikov in izdelovalcev podatkovnih baz (sorodne pravice);
- individualno in kolektivno upravljanje in uveljavljanje avtorske in sorodnih pravic.

Avtorske pravice se torej lahko upravljajo:

- posamično (individualno), to je za vsako posamezno avtorsko delo posebej;
- skupinsko (kolektivno), to je za več avtorskih del več avtorjev hkrati.

Za namen skupinskega (kolektivnega) upravljanja avtorskih pravic so se ustanovile kolektivne organizacije avtorjev (SAZAS, IPF, ZAMP), ki nastopajo kot kolektivni zastopnik avtorjev določene vrste del - glasbene, književne, avdiovizualne itd. Kolektivno uveljavljanje pravic je za avtorje in uporabnike zelo koristno, saj avtorjem omogoča preprosto in učinkovito upravljanje njihovih pravic, uporabnikom pa enostaven dostop do zakonite uporabe številnih del. Vendar pa lahko gredo zahteve posamezne kolektivne organizacije v praksi predaleč, oziroma so te zahteve nesorazmerne, kar lahko ogroža druge interese družbe kot celote. Tak primer so amaterska društva oz. skupine iz področja umetnosti in književnosti, ki delujejo ljubiteljsko ter neprofesionalno. Pretirane in predvsem nesorazmerne zahteve kolektivnih(e) organizacij(e) po nadomestilih

omejujejo in ogrožajo njihovo delovanje, kar je še posebej očitno, ko take skupine nastopijo na dobrodelnih prireditvah. Ta amaterska društva oz. skupine, ki komercialnih prihodkov praktično nimajo, zato ne delujejo oziroma izginjajo, kar zanesljivo ni v interesu družbe kot celote, saj pomembno prispevajo h kvaliteti življenja posameznika in družbe kot celote. Zato je potrebno to področje urediti.

V praksi pa se je pokazal tudi problem avtorjev (predvsem mladih in neuveljavljenih), ki javnosti izvajajo neodrska glasbena in pisana dela, za katera so hkrati tudi imetniki teh avtorskih pravic. Prireditelji dogodkov take avtorje redko uvrstijo v program, ker so nadomestila kolektivni organizaciji visoka, neuveljavljene, mlade skupine, ki izvajajo svoja dela, ki so javnosti v glavnem neznana, pa težko pritegnejo želeno število občinstva. Tako taki avtorji padejo v začaran krog, ko se ne morejo uveljaviti oziroma vsaj predstaviti širši javnosti, ter tako tudi pridobiti zadostna finančna sredstva za svoje delovanje, sredstva, ki jih dobijo od svoje kolektivne organizacije pa ne zadoščajo ali pa jih praktično sploh ni. V ZASP je sicer določeno, da lahko avtorji ne glede na obveznost kolektivnega upravljanja te avtorske pravice, le to uveljavljajo tudi individualno, če je na vseh delih, ki so bila izvajana na določeni prireditvi, glavni izvajalec hkrati tudi imetnik teh avtorskih pravic. Vendar pa je člen napisan zelo nejasno in dvoumno, ter se v praksi ne izvaja, zato je potrebno ta člen napisati jasneje. V interesu družbe kot celote je, da se predvsem mladim, neuveljavljenim skupinam, ki izvajajo svoja dela, da možnost, da se "prebijejo" v javnost in uspejo, če se le da tudi v mednarodnem merilu.

2. Cilji, načela in poglobitve rešitve zakona

Cilj novele zakona je omogočiti lažje delovanje amaterskim društvom oz. skupinam in tistim avtorjem (predvsem mladim in neuveljavljenim), ki na prireditvah izvajajo lastna dela. Novela sledi načelu pravičnosti vseh posameznikov in skupin v družbi. Poglobitvi rešitvi zakona pa sta prosta uporaba za amaterska društva oz. skupine in jasna določba, da se avtorske pravice upravljajo individualno v primeru priobčitve javnosti neodrskih glasbenih in pisanih del (male pravice) v kolikor je glavni izvajalec tudi imetnik teh avtorskih pravic.

3. Ocena finančnih posledic za državni proračun in druga javno finančna sredstva

Novela zakona nima posledic za državni proračun.

Na druga javno finančna sredstva predlagana novela nima učinkov.

4. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih in prilagojenost ureditve pravu EU

4.1. Avstrija

Zakon o avtorskih pravicah št. 111 (*Urheberrechtsgesetz-UrhG; Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte*) določa varovanje del s področja literature, glasbe, umetnosti in kinematografije.

V 50. členu določa, da je javno recitiranje (*public recitation*) objavljenega dela v originalnem jeziku dovoljeno, če občinstvo ni plačalo vstopnine, če ne gre za pridobitno dejavnost oziroma, ko gre izključno za dobrodelne namene. Ta določba pa ne velja, če so izvajalci za to plačani.

V členih od 51. do 53. pa je določena (prosta) uporaba objavljenih glasbenih del. Ta je med drugim dovoljena, ko gre za izvajanje (predvajanje) na cerkvenih ali civilnih slovesnostih, na vojaških dogodkih in je občinstvo prisotno brezplačno (ni vstopnine), ko predstava ni namenjena v pridobitne namene oziroma, ko je namenjena izključno za dobrodelne namene. Navedene določbe ne veljajo, če izvajalci prejmejo plačilo.

Uporaba objavljenega dela je dovoljena tudi v primeru, ko gre za predstavo, na kateri je ansambel (ali zbor) sestavljen iz amaterskih glasbenikov (to potrdi deželna vlada), ki ohranja ljudske običaje, in katerega člani niso udeleženi pri dobičku. V krajih, kjer prebiva več kot 2.500 prebivalcev, predstava ne sme potekati v komercialnih (trgovinskih) prostorih. Kjer je manj kot 2.500 prebivalcev, takšna predstava lahko poteka v prostorih, ki veljajo za trgovsko podjetje, le če nimajo na razpolago drugih primernih prostorov (53. člen).

4.2. Nemčija

Avtorji književnih, znanstvenih in umetniških del uživajo zaščito njihovih del, v skladu z Zakonom o avtorskih pravicah (*Urheberrechtsgesetz, UrhG*).

V 52. členu zakona je določeno, da je javno predvajanje objavljenega dela dovoljeno, če gre za nepridobitne namene organizatorja, če je za gledalce obisk brezplačen in da nihče izmed izvajalcev ne zahteva posebnega plačila. Za predvajanje se praviloma plača nadomestilo. Izjeme (ko se zakonska obveznost za plačilo nadomestila ne uporablja) predstavljajo dogodki, ki jih organizirajo mladinske socialne službe, službe za socialno skrbstvo, socialne službe za starejše osebe, socialne službe za zapornike in ko gre za šolske prireditve. Pogoji so, da je dostop omejen na določeno skupino oseb in da gre za točno določen namen prireditve - socialni ali izobraževalni namen. Ta določba zakona ni v veljavi, če gre za dogodek, ki ima pridobitne namene tretje osebe; v tem primeru se zahteva plačilo.

4.3. Združeno kraljestvo

Ključni zakon za področje avtorskega prava je zakon iz leta 1988 (s spremembami): Avtorske pravice, modeli in patenti (Copyright, Designs and Patents Act). Avtorjem književnih, dramskih, glasbenih in umetniških del zakon zagotavlja nadzor nad uporabo njihovih del.

V 67. členu zakon določa možnost predvajanja posnetkov za klub, društvo in za druge nekomercialne organizacije. Avtorska pravica ni kršena, če gre za predvajanje posnetkov v okviru dejavnosti kluba oziroma društva ali druge organizacije oziroma v njihovo podporo in če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- da organizacija ni ustanovljena z namenom pridobivanja dobička, da je njen glavni namen dobrodelen oziroma namenjen podpori (razvoju) religiji, izobraževanju ali socialnemu skrbstvu,
- da posnetek predvaja oseba, ki deluje predvsem in neposredno v korist organizaciji in ki ne deluje z namenom pridobitve dobička,
- da se prihodki od vstopnine uporabijo izključno za namene organizacije.

Predlog Zakona o spremembi in dopolnitvi zakona o avtorski in sorodnih pravicah je prilagojen pravnemu redu Evropske unije in je v skladu z Direktivo Sveta 92/100/EGS z dne 19. novembra 1992 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski, na področju intelektualne lastnine (U.L. št. 346/1992) ter v skladu z Direktivo 2004/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (U.L. št. 195/2004).

5. Druge posledice, ki jih bo imelo sprejetje zakona

Zakon ne bo imel drugih posledic.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 21/1995, 68/2008, 139/2006, 114/2006, 17/2006, 43/2004, 30/2001 in 9/2001), se doda nov 49b. člen, ki se glasi:

"Amaterska društva oziroma skupine iz področja umetnosti in književnosti

49b. člen

(1) Izvajanje avtorskih del s strani amaterskih društev oziroma skupin iz področja umetnosti in književnosti je prosto pod naslednjima pogojema:

1. da amatersko društvo oziroma skupina na prireditvi nastopa brezplačno,
2. da ni vstopnine, razen če se ta v celoti nameni v dobrodelne namene.

(2) Za amatersko društvo oziroma skupino se šteje skupina, v kateri vsi člani sodelujejo nepoklicno in v kateri posamezni član v koledarskem letu ne prejme več kot 1.000 evrov honorarjev iz področja umetnosti in književnosti."

2. člen

V četrtem odstavku 151. člena se črtata besedi "izjemoma lahko".

3. člen

Ta zakon začne veljati 15. dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu

V členu je določeno, da je amaterskim društvom oz. skupinam dovoljena prosta uporaba avtorskih del, kar pomeni, da se avtorsko delo lahko uporabi brez dovoljenja avtorja in da avtorju ali kolektivni avtorski organizaciji tudi ni potrebno plačati nobenega nadomestila za takšno uporabo dela. Vendar pa sta za prosto uporabo določena dva pogoja, in sicer, da amatersko društvo oz. skupina na prireditvi nastopa brezplačno in da na prireditvi ni vstopnine, razen če se ta v celoti nameni v dobrodelne namene.

Člen tudi določa, kaj se šteje za amatersko društvo oz. skupino, in sicer se za to šteje skupina, v kateri vsi člani sodelujejo nepoklicno in v kateri posamezni član v koledarskem letu ne prejme več kot 1.000 evrov honorarjev iz področja umetnosti in književnosti.

K 2. členu

Veljavni četrti odstavek 151. člena ZASP je dvoumen, nedoločen in neizvedljiv, ker ni jasno kdaj, pod katerimi pogoji in kdo določi, da se avtorske pravice iz 1. točke 147. člena izjemoma lahko upravljajo tudi individualno. Zato jasno določamo, da se avtorske pravice iz 1. točke 147. člena upravljajo individualno (torej vsak avtor uveljavlja svoje pravice sam - ni obveznega kolektivnega upravljanja teh pravic), če je na vseh delih, ki so bila izvajana na določeni prireditvi, glavni izvajalec hkrati tudi imetnik teh avtorskih pravic.

K 3. členu

Člen določa začetek veljavnosti zakona.

IV. BESEDILO ČLENA, KI SE SPREMINJA

Pogodba z avtorjem

151. člen

- (1) Kolektivna organizacija lahko upravlja avtorske pravice na podlagi pogodbe z avtorjem. Ta vsebuje zlasti avtorjevo pooblastilo za upravljanje njegovih pravic, vrsto del in pravic, ki jih upravlja za avtorja, ter trajanje pogodbe, ki ne sme presegati pet let. Po preteku tega roka se pogodba lahko podaljšuje za nadaljnja petletna obdobja.
- (2) Dokler je kolektivno upravljanje avtorskih pravic po zakonu ali nalogu avtorja preneseno na kolektivno organizacijo, avtor ne more osebno upravljati teh pravic.
- (3) Pravice iz 147. člena tega zakona lahko pristojna kolektivna organizacija upravlja brez pogodbe z avtorjem.
- (4) Avtorske pravice iz 1. točke 147. člena zakona se izjemoma lahko upravljajo individualno, če je na vseh delih, ki so bila izvajana na določeni prireditvi, glavni izvajalec hkrati tudi imetnik teh avtorskih pravic.